

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Навчально-науковий інститут загальноуніверситетської підготовки
кафедра суспільно-гуманітарних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри суспільно-гуманітарних наук

доц. _____ О.М. Максимець

«___» _____ 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Конфліктологія»

за напрямом підготовки 263 «Цивільна безпека»

ОКР «Бакалавр»

(на основі повної загальної середньої освіти)

факультет агротехнологій та екології

2018 – 2019 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Конфліктологія» за напрямом підготовки 263 «Цивільна безпека» ОКР «Бакалавр» (на основі повної загальної середньої освіти) - Мелітополь, ТДАТУ, 2018. - 14 с.

Розробник: к. психол. н, ст. викладач Л. В. Єременко

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри суспільно-гуманітарних наук.

Протокол № 1 від 03 вересня 2018 року

Завідувач кафедри суспільно-гуманітарних наук

доц. _____ О.М. Максимець

«___» _____ 2018 року

Схвалено методичною комісією ННІ ЗУП для ОКР «Бакалавр» за напрямом підготовки 263 «Цивільна безпека» (на основі повної загальної середньої освіти)

Протокол від «___» _____ 2018 року № _____

Голова, доц. _____ Г.Г.Тараненко

«___» _____ 2018 року

© Єременко Л. В., 2018 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 26 «Цивільна безпека»	Вибіркова	
Загальна кількість годин - 90	Напрямок підготовки: 263 «Цивільна безпека»	Курс	Семестр
Змістових модулів – 2		2-й	4-й
		Вид занять	Кількість годин
Тижневе навантаження: Аудиторних занять – 3 год. самостійна робота студента – 2,23 год.	ОКР «Бакалавр»	Лекції	18 год.
		Лабораторні заняття	--
		Практичні заняття	34 год.
		Семінарські заняття	--
		Самостійна робота	38 год.
		Форма контролю: диференційований залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу «Конфліктологія» є ознайомлення здобувачів вищої освіти із сутністю, структурою та типологією конфлікту як соціального феномену; формування в них умінь діагностувати, прогнозувати, розв'язувати і попереджувати різноманітні конфліктні ситуації (виробничі, побутові, соціально-трудова, соціально-економічні, подружні тощо); оволодіння майбутніми спеціалістами методиками психологічного захисту та управління емоціями у конфлікті.

Основні завдання дисципліни «Конфліктологія» полягають у:

- засвоєнні складної системної природи й різноманітності функцій конфліктних ситуацій;
- формуванні розуміння ролі й місця конфліктології в системі професійної підготовки фахівця;

- ознайомлення з теоретичними розробками й практичними методами, практикою використання положень конфліктології в управлінській діяльності;
- навчанні виявляти причини виникнення конфліктів, визначати ознаки їх прояву, види, типи, спрямованість і межі поширення;
- засвоєнні моделей поведінки у конфлікті, правил організації безконфліктної взаємодії, урегулювання та вирішення конфліктів;
- ознайомленні з основними стратегіями, тактиками і технологіями
- розв'язання конфліктів;
- залученні до самостійного прийняття рішень у ході створеної у діловій грі конфліктної ситуації;
- опануванні психологічними прийомами виходу з конфліктних ситуацій.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти, за підсумками вивчення курсу «Конфліктологія» повинні

знати:

- про сучасні наукові підходи до визначення сутності конфліктології як науки і мистецтва подолання конфліктів;
- категоріальний апарат конфліктології;
- основні правила безконфліктного спілкування;
- способи вирішення конфліктних ситуацій;
- найефективніші методи діагностики і попередження конфліктів;
- сучасні технології попередження й зняття стресу в конфліктних ситуаціях.

вміти:

- аналізувати причини виникнення конфліктів;
- ефективно управляти конфліктними ситуаціями на основі системного розуміння природи й змісту конфлікту;
- визначати значимі потреби учасників конфліктної ситуації;
- визначати чинники впливу на перебіг різних типів конфліктів;
- розрізняти етапи розгортання конфлікту;
- попереджати й регулювати розвиток конфлікту;
- здійснювати аналіз причин кризових ситуацій і визначати заходи для їх подолання;
- контролювати й програмувати емоційний стан у стресових ситуаціях.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вступ до конфліктології. Загальна теорія конфлікту.

Тема 1. Передумови формування конфліктологічної думки.

Давні уявлення про конфліктність буття. Конфлікти в рамках соціополітичного виміру (кінець XIX — початок XX ст.). Теорії конфліктів (кінець XX — початок XXI ст.). Становлення конфліктології як науки в Україні та її розвиток на сучасному етапі.

Тема 2. Конфлікт як предмет дослідження. Конфліктологія – інтегративна галузь наукових знань про конфлікти.

Предмет, метод, структура конфліктології. Зв'язок конфліктології з іншими науками. Методи наукових досліджень у конфліктології. Функції конфліктології в суспільстві.

Тема 3. Поняття про конфлікт.

Поняття про конфлікт. Проблема визначення конфлікту. Порівняння терміну конфлікт із іншими на позначення зіткнення (суперництво, конкуренція, криза).

Тема 4. Рівні проявів і типологія конфліктів.

Проблема класифікації в конфліктології. Основні види класифікації конфліктів. Психологічна характеристика різних типів конфліктів. Межі конфлікту.

Тема 5. Фактори і причини виникнення конфліктів.

Протиріччя інтересів як фундаментальна причина конфліктів. Об'єктивні фактори виникнення конфліктів. Організаційно-управлінські причини конфліктів. Соціально-психологічні причини конфліктів. Індивідуально-особистісні чинники конфліктів.

Тема 6. Аналіз структурних елементів конфлікту.

Об'єктивні елементи конфлікту. Психологічні складові конфлікту. Особливості сприймання конфліктної ситуації.

Тема 7. Динаміка конфліктів.

Механізми виникнення конфліктів. Поняття про ескалацію конфлікту. Типи конфліктогенів. Блокування конфліктогенів. Динаміка міжособистісних конфліктів. Латентна фаза конфлікту і інцидент. Відкриті фази конфлікту, його кульмінація. Фінал і вихід з конфлікту.

Тема 8. Методи дослідження конфліктів та конфліктної поведінки їх учасників.

Способи дослідження поведінки особистості у конфлікті. Онтологічний підхід у дослідженні конфліктної поведінки. Методи дослідження у конфліктології.

Тема 9. Конфлікти і стрес.

Стрес і чинники, що його стимулюють. Психологічні фактори нормалізації стресу. Перша допомога в гострій стресовій ситуації. Рекомендації Г. Сельє щодо стресів.

Змістовий модуль 2. Психологія конфлікту. Основи запобігання та розв'язання конфліктів.

Тема 10. Особистість і конфлікт.

Підходи до розуміння внутрішньоособистісного (інтраособистісного) конфлікту. Особливості і види внутрішніх конфліктів особистості. Мотиваційний конфлікт. Когнітивний конфлікт. Рольовий конфлікт. Психоаналітичні теорії внутрішніх конфліктів. Генезис внутрішньоособистісного конфлікту. Наслідки внутрішньоособистісного конфлікту. Психологічні умови попередження і способи подолання внутрішніх конфліктів.

Тема 11. Конфлікти у міжособистісних відношеннях.

Причини і чинники міжособистісних конфліктів. Міжособистісні стилі поведінки в конфлікті за К. Томасом і Р. Кілменом. Управління міжособистісними конфліктами. Конфлікти в сім'ї. Особливості шлюбно-сімейних і родинних відносин. Специфіка сімейних конфліктів. Класифікація сімейних конфліктів. Умови стабільності подружніх відносин. Попередження і вирішення сімейних конфліктів.

Тема 12. Соціально-психологічні конфлікти в організаціях.

Класифікація конфліктів в організації. Наслідки конфліктів в організації. Негативний вплив нерозв'язаних конфліктів. Психологічні типи конфліктів. Управлінсько-комунікативна некомпетентність керівника як джерело конфлікту. Важкий працівник. Інноваційні конфлікти. Інновація як об'єкт конфлікту. Особливості міжособистісних конфліктів. Регулювання інноваційних конфліктів. Трудові конфлікти.

Тема 13. Конфлікти особистості в організації.

Теорія конфлікту. Внутрішньоособистісні конфлікти. Джерела міжособистісних конфліктів. Типи учасників конфліктів і стилі їх поведінки в конфліктних ситуаціях. Індивідуальна конфліктна компетентність. Прийоми нападу і самозахисту в конфліктному полі.

Тема 14. Конфлікти груп в організації.

Дослідження груп. Внутрішньогрупові конфлікти. Міжгрупові конфлікти. Діагностика внутрішньогрупового конфлікту. Лідер або адміністратор: вибір визначає група.

Тема 15. Технологія прогнозування, запобігання та профілактики конфліктів.

Прогнозування конфліктів. Технологія попередження конфліктів. Профілактика конфліктів. Роль керівника в профілактиці конфліктів. Психологія конструктивної критики. Майстерність бесіди. Розмова – покарання. Правила поведінки керівника у конфліктній ситуації.

Тема 16. Конструктивне вирішення конфліктів.

Форми і критерії завершення конфліктів. Умови і фактори конструктивного розв'язання конфліктів. Логіка, стратегії і способи розв'язання конфліктів.

Тема 17. Технології переговорів та посередництва у залагодженні конфліктів.

Поняття про переговори. Етапи переговорів. Загальні підходи до організації переговорів. Моделі поведінки у переговорах. Стратегії та тактики переговорів. Поняття про посередництво. Прийоми посередництва.

4. Структура навчальної дисципліни

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість			
			годин			балів
			лк.	пр.	СРС	
Змістовий модуль 1. Вступ до конфліктології. Загальна теорія конфлікту.						
1	Лекція 1	Передумови формування конфліктологічної думки.	2			---
	Практичне заняття 1	Передумови формування конфліктологічної думки.		2		4
	Самостійна робота 1	Загальна характеристика західної конфліктологічної думки.			2,23	2
2	Практичне заняття 2	Конфлікт як предмет дослідження. Конфліктологія – інтегративна галузь наукових знань про конфлікти.		2		3
	Самостійна робота 2	Проблема еволюції конфліктів.			2,23	1
3	Лекція 2	Поняття про конфлікт.	2			---

	Практичне заняття 3	Поняття про конфлікт.		2		4
	Самостійна робота 3	Соціобіологія і проблема конфліктів у тваринному світі.			2,23	1
4	Практичне заняття 4	Рівні проявів і типологія конфліктів.		2		4
	Самостійна робота 4	Сучасні теорії конфлікту.			2,23	1
5	Лекція 3	Фактори і причини виникнення конфліктів.	2			---
	Практичне заняття 5	Фактори і причини виникнення конфліктів.		2		3
	Самостійна робота 5	Функції конфліктів.			2,23	1
6	Практичне заняття 6	Аналіз структурних елементів конфлікту.		2		3
	Самостійна робота 6	Моделі конфліктів.			2,23	1
7	Лекція 4	Динаміка конфлікту.	2			---
	Практичне заняття 7	Динаміка конфлікту.		2		3
	Самостійна робота 7	Динаміка різноманітних видів конфліктів.			2,23	1
8	Практичне заняття 8	Методи дослідження конфліктів та конфліктної поведінки їх учасників.		2		3
	Самостійна робота 8	Основні підходи до вивчення та аналізу конфлікту.			2,23	1
9	Лекція 5	Конфлікти і стрес.	2			--
	Практичне заняття 9	Психологічні методики подолання негативних емоцій у конфлікті.		2		3

	Самостійна робота 9	Рекомендації Г. Сельє щодо стресів			2,23	1
	ПМК 1	Підсумковий контроль за змістовий модуль 1				10
Всього за змістовий модуль 1			10	18	20	50
Змістовий модуль 2. Психологія конфлікту. Основи запобігання та розв'язання конфліктів.						
10	Лекція 6	Особистість і конфлікт.	2			---
	Практичне заняття 10	Особистість і конфлікт.		2		4
	Самостійна робота 10	Основні психологічні концепції внутрішньоособистісного конфлікту.			2,23	2
11	Практичне заняття 11	Психологічні основи розв'язання міжособистісних конфліктів.		2		4
	Самостійна робота 11	Міжособистісний конфлікт на різних етапах онтогенезу.			2,23	2
12	Лекція 7	Соціально-психологічні конфлікти в організаційно-управлінській сфері.	2			---
	Практичне заняття 12	Соціально-психологічні конфлікти в організаційно-управлінській сфері.		2		4
	Самостійна робота 12	Управлінська діяльність і конфліктогени.			2,23	1
13	Практичне заняття 13	Конфлікти особистості в організації.		2		3
	Самостійна робота 13	Культура конфлікту в організації			2,23	1
14	Лекція 8	Конфлікти груп в організації.				---
	Практичне заняття 14	Конфлікти груп в організації.				3

	Самостійна робота 14	Конфлікти в організаційній ієрархії			2,23	1
15	Практичне заняття 15	Технологія прогнозування, запобігання та профілактики конфліктів.		2		4
	Самостійна робота 15	Психологія ділового спілкування.			2,23	1
16	Лекція 9	Конструктивне вирішення конфліктів.	2			---
	Практичне заняття 16	Конструктивне вирішення конфліктів.		2		4
	Самостійна робота 16	Правила розв'язання конфліктів.			2,23	1
17	Практичне заняття 17	Технології переговорів та посередництва у залагодженні конфліктів.		2		4
	Самостійна робота 17	Етика діяльності посередника у регулюванні конфлікту.			2,23	1
	ПМК 2	Підсумковий контроль за змістовий модуль 2				10
Всього за змістовий модуль 2			8	16	18	50
Всього з навчальної дисципліни			18	34	38	100

5. Перелік питань, що виносяться на підсумковий модульний контроль

ПМК – 1

1. Конфліктологія: наука і мистецтво.
2. Предмет і завдання конфліктології.
3. Зв'язок конфліктології з іншими науками.
4. Поняттєвий апарат конфліктології.
5. Сутність і структура конфлікту.
6. Моделі конфліктів.
7. Об'єктивні і суб'єктивні фактори конфлікту.
8. Межі поширення конфлікту.
9. Основні типи і види конфліктів.
10. Потенційний, істинний, хибний конфлікт.
11. Реалістичний та нереалістичний конфлікт.
12. Внутрішньоособистісний, міжособистісний, міжгруповий конфлікт.
13. Типологізація конфліктів.

14. Типові причини виникнення конфліктів.
15. Конфліктна ситуація та інцидент як передумови виникнення конфлікту.
16. Ескалація конфлікту.
17. Реверсія конфлікту.
18. Стадії розвитку конфлікту.
19. Динаміка конфлікту з урахуванням деформації взаємин його учасників.
20. Форми, результати й критерії вичерпаності конфлікту.
21. Змістовий та структурний аналіз конфлікту.
22. Універсальна схема понятійного опису конфлікту.
23. Основні етапи аналізу конфлікту.
24. Картографія конфлікту Х.Корнеліуса – Ш.Фейра.
25. Модульна методика діагностики міжособистісних конфліктів.
26. Характеристики конфліктної поведінки.
27. Основні стратегії поведінки учасників конфлікту.
28. Стратегії управління конфліктом.
29. Тактики поведінки учасників конфлікту.
30. Психологічні методики подолання негативних емоцій у конфлікті.

ПМК – 2

31. Методики швидкого вгамування негативних емоцій у конфлікті.
32. Сутність процесів розв'язання та врегулювання конфліктів.
33. Правила розв'язання конфліктів.
34. Типові помилки при розв'язанні конфліктів.
36. Конструктивний інструментарій розв'язання конфліктів.
35. Посередництво у врегулюванні конфліктів.
36. Переговори, дискусії, дебати як засоби врегулювання конфліктів.
37. Сутність і значення процесів профілактики конфліктів.
38. Передумови успіху та труднощі у запобіганні конфліктам.
39. Психологічний інструментарій попередження конфліктів.
40. Характерні ознаки прояву конфлікту.
41. Рівні прояву конфліктів.
42. Функції та спрямованість конфліктів.
43. Позитивні наслідки конфліктів.
44. Негативні наслідки конфліктів.
45. Класифікація виробничих конфліктів.
46. Причини виникнення конфліктів в організації.
47. Професійне вигорання працівника.
48. Конфлікт між працівником і колективом.
49. Конфлікт між керівником і підлеглими.
50. Інноваційні конфлікти.
51. Міжгрупові конфлікти в організації.
52. Дії керівника у процесі розвитку конфлікту в організації.
53. Конфліктологічна компетентність керівника.
54. Сучасні підходи до розуміння ролі керівника у врегулюванні конфлікту в організації.
55. Технологія діагностики конфлікту.
56. Типологія конфліктних працівників в організації.
57. Принципи конструктивного вирішення конфлікту.
58. Етапи розв'язання конфлікту.

59. Сутність та напрями запобігання конфліктам.
60. Нейтралізація конфліктної ситуації.

6. Рекомендована література

Основна

1. Анцупов, А. Л. Конфликтология : учебник / А. Л. Анцупов., А. И. Шипилов. М. : ЮНИТИ, 2002. –591 с.
2. Берлач, А. І. Конфліктологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. І. Берлач, В. В. Кондрюкова. - К. : Університет "Україна", 2007. - 204 с.
3. Ващенко, І. В. Конфлікти: сучасний стан, проблеми та напрями їх вирішення в органах внутрішніх справ [Текст] : монографія / І. В. Ващенко. - Х. : ОВС, 2002. - 256 с.
4. Герасімова, Н. Є. Конфліктологія [Текст] : практикум / Н. Є. Герасімова. - Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. - 92 с.
5. Гірник, А. М. Основи конфліктології [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. М. Гірник. - К. : Києво-Могилянська академія, 2010. - 222 с.
6. Гришина, Н. В. Психология конфликта/Н. В. Гришина. – СПб. : Питер, 2006. – 464с.
7. Джелалі, В. О. Психологія вирішення конфліктів : навч. посібник / В. О. Джелалі. – Харків-Київ : Р.И.Ф., 2006. – 320 с.
8. Долинська, Л. В. Психологія конфлікту [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. В. Долинська, Л. П. Матяш-Заяц. - К. : Каравела, 2010. - 304 с.
9. Дуткевич, Т. В. Конфліктологія з основами психології управління [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. В. Дуткевич. - К. : Центр навчальної літератури, 2005. - 456 с.
10. Емельянов, С. М. Практикум по конфликтологии / Емельянов С. М. –СПб. : Питер, 2000. –368 с.
11. Калаур, С. М. Соціальна конфліктологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. М. Калаур, З. З. Фалинська. - Т. : Астон, 2010. - 360 с.
12. Кармин, А.С. Конфликтология : учебник / под ред. А. С. Кармина. - 4-е изд., стер. – СПб Лань, 2001. –591с.
13. Ключников, С. Семейные конфликты : Практика решения / С. Ключников. - СПб. : Питер, 2002. - 155 с.
14. Козырев, Г. И. Введение в конфликтологию : учеб. пособие / Козырев Г. И. –М. : Гуманит изд. центр ВЛАДОС, 1999. –176 с.
15. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л.М.Герасіної, М. І. Панова. –Харків : Право, 2002. –256 с.
16. Конфліктологія [Текст] : навч. посіб. / Л. М. Ємельяненко, В. М. Петюх, Л. В. Торгова, А. М. Гриненко ; за заг. ред. - К. : Видавництво КНЕУ, 2003. - 316 с.
17. Лабунская, В.А. и др. Психология затрудненного общения: теория. Методы. Диагностика. Коррекция : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.А Лабунская, Ю.А. Менджерицкая, Е.Д. Бреус. – М. Academia, 2001.
18. Ложкин, Г. В. Практическая психология конфликта. / Г. В. Ложкин, Н.И.Пов'якель. –К. : МАУП, 2002. –256 с.
19. Ложкин, Г. Зарождение и развитие идей конфликта / Г. Ложкин // Персонал.-2001. - №4.- С. 24-27

20. Мороз, О. В. Теорія конфліктів в контексті побудови загальної моделі ефективності сучасного підприємства [Текст] : монографія / О. В. Мороз, О. А. Сметанюк, О. В. Лазарчук. - Вінниця : Видавництво ВНТУ, 2010. - 255 с.
21. Нагаєв, В.М. Конфліктологія: курс лекцій (модульний варіант): навчальний посібник / Віктор Михайлович Нагаєв. -Київ : Центр навчальної літератури, 2004. -198с.
22. Наприєнко, О.К. Психічна саморегуляція / О.К. Наприєнко, К.О.Петров. - К.: Здоров'я, 1995. - 238 с.
23. Орлянський, В. С. Конфліктологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Орлянський. - К. : Центр навчальної літератури, 2007. - 160 с.
24. Пірен, М. І. Конфліктологія : підручник / Марія Пірен. -К. : МАУП, 2007. -360 с.
25. Ппов'якель, Н.І. Психологія вирішення педагогічних конфліктів / Надія Пов'якель.-Київ : Шкільний світ, 2008. -128с.
26. Прикладная конфликтология: хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко. - Минск : Харвест, 1999. - 624 с.
27. Примуш, М. В. Конфліктологія: навч. посібник для внз / М. В. Примуш ; М-во освіти і науки України. - К. : Професіонал, 2006. - 282 с.
28. Джелалі, В. О. Психологія вирішення конфліктів [Текст] : навч. посіб. / В. О. Джелалі. - К. : Р.И.Ф., 2006. - 319 с.
29. Рудакова, И.А. Конфликтология для педагогов / И.А.Рудакова, С.В.Жильцова, Е.А.Филипенко. -Ростов-на-Дону: Феникс, 2005. -155с.
30. Русинка, І. Психотехнологія управління конфліктами / І. Русинка // Вища школа. - 2013. - №1. - С. 72.
31. Рыбакова, М.М. Конфликт и взаимодействие в педагогическом процессе : [книга для учителя]/ М.М.Рыбакова. -М.: Просвещение, 1991. -128с.
32. Семиченко, В.А. Психология общения: Модульный курс / В.А. Семиченко. - К., 1998.
33. Скібіцька, Л. І. Конфліктологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. І. Скібіцька. - К. : Кондор, 2011. - 383 с.
34. Словник-довідник термінів з конфліктології / Чернівецький держ. ун-т ім. Ю. Федьковича. - Чернівці : Чернівецький державний університет, 1995. - 334 с.
35. Тихомирова, Є. Б. Конфліктологія та теорія переговорів [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Є. Б. Тихомирова, С. Р. Постоловський. - Суми : Університетська книга, 2008. - 239 с.
36. Управління конфліктами [Текст] : текст лекцій : навч. посіб. / Г. В. Жаворонкова, О. М. Скібіцький, Т. В. Сівашенко, О. І. Туз. - К. : Кондор, 2011. - 172 с.
37. Філоненко, М.М. Психологія спілкування : Підруч. для вищ. навч. закл./ М.М.Філоненко. - К.: Центр учбової літератури, 2008.-224 с.
38. Хасан, Б.И. Психотехника конфликта и конфликтная компетентность / Борис Иосифович Хасан. -Красноярск, 1996. -157с.
39. Цюрупа, М. В. Основи конфліктології та теорії переговорів [Текст] : навч. посіб. / М. В. Цюрупа. - К. : Кондор, 2015. - 172 с.
40. Яхно, Т. П. Конфліктологія та теорія переговорів [Текст] : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Т. П. Яхно, О. І. Куревіна. - К. : Центр учбової літератури, 2012. - 176 с.

41. Антонова-Турченко, О. Г. Як вижити серед конфліктів / О.Г. Антонова-Турченко. - К. : Знання України, 1991. - 32 с.
42. Базіло, С. Традиційні та іноваційні методи розв'язання конфліктів у діяльності державних службовців /Базіло С.// Персонал. - 2007. - №8. - С. 60
43. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры / Эрик Берн. –СПб. : Лениниздат, 1992. –400с.
44. Богомолова, Н.Н. Массовая коммуникация и общение / Н.Н. Богомолова. - М., 1988.
45. Бородкин, Ф.М. Внимание: конфликт / Ф. М. Бородкин, Н. М. Коряк. - 2-е изд., перераб. и доп. - Новосибирск : Наука, 1989. - 186 с. : ил. - (Науч.-попул. лит. Сер. "Общество и личность").
46. Винославська, О. В. Людські стосунки [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Винославська, М. П. Малигіна. - К. : Комп'ютерпрес, 2010. - 142 с.
47. Головаха, Е. И. Психология человеческого взаимопонимания / Е. И. Головаха, Н. В. Панинос. – К. : Политиздат, 1989. – 189 с.
48. Горелов, И.Н. Невербальные компоненты коммуникации / И.Н.Горелов. – М., 2009.
49. Зимбардо, Ф. Социальное влияние / Ф. Зимбардо, М. Ляйпе. – СПб. : Питер, 2000. – 448 с.
50. Ильин, Е.П. Мотивация и мотивы / Е.П. Ильин/ – СПб., 2008.
51. Ильин, Е.П. Психология общения и межличностных отношений / Е.П. Ильин. – СПб.: Питер, 2009.
52. Куницина, В.Н. Межличностное общение / В.Н.Куницина, Н.В.Казаринова, В.М.Погольша. – СПб., 2001.
53. Леонтьев, А.А. Психология общения / А.А. Леонтьев. - М., 1997.
54. Попередження конфліктів - шлях до конструктивної взаємодії у спілкуванні / Голов. упр. освіти і науки Черкаської облдержадміністрації, Обл. ін-т післядипломної освіти пед. працівників. - Черкаси : 2008. - 80 с.
55. Рогов, Е.И. Психология общения / Е.И Рогов. – М.: Владос, 2001.
56. Токар-Остапенко, О. В. Урегулювання конфлікту інтересів на державній службі: можливості застосування європейського досвіду в Україні [Текст] : аналіт. доп. / О. В. Токар-Остапенко. - К. : Видавництво НІСД, 2013. - 47 с.
57. Чалдини Р. Психология влияния /Р. Чалдини. – СПб., 1999.
58. Шейнов, В.П. Психология манипулирования. Тайное управление людьми / В.П.Шейнов. – Минск, 2010.

7. Інформаційні ресурси

<http://lection.com.ua/psychology/optp/mizhosobistisni-stosunki-spilkuvannya-osnovi-psihtologiyi-ta-pedagogiki>

<http://www.info-library.com.ua/books-book-113.html>

http://www.koob.ru/common_psychology/

<http://all-psychology.ru/>

<http://www.student-works.com.ua/kursovi/other/655.html>

Навчально-інформаційний портал ТДАТУ: <http://nip.tsatu.edu.ua/>

Сайт кафедри суспільно-гуманітарних наук: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/>

Наукова бібліотека ТДАТУ <http://www.nip.tsatu.edu.ua/biblioteka/>